

שולחן ערוך	חיי מוהר"ן	משנה ברורה	ליקוטי הלכות	ליקוטי ח"א	יום להודיש	יום
א' ב'	כא-כב	חורה	ק	לה.	ה'	שבת
א' ב'	כג-כד	עב.	קא	לה:	ט'	א
ג' ד'	כה-כו	עב:	קב	לש.	י'	ב
א' ב'	כז-כח	עג.	קג	לש:	יא'	ג
ג' ד'	כט-ל	עג:	קד	מ.	יב'	ד
ה' ו'	לא-לב	עד.	קה	מ:	יג'	ה
א' א'	לג-לד	חורה	קו	מא.	יד'	ו

פקדני אגודת

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

392 | פרשת לך לך | ח' חשוון תשפ"ה

דבר המערכת

שעות של קורת רוח מעין עולם הבא היו מנת חלקם של האברכים הצעירים דקהילתנו שהתאספו בשלהי חודש תשרי העעל"ט במושב טלזסטון ליום התעלות בנושא 'בחכמה יבנה בית', שנועד להעמדת יסודות הבית היהודי והנהגתו על פי התורה בדרכו הטהורה של רבינו הקדוש הנגמ"ח ז"ע.

במקום נשמעו דבריו של הרב הגאון רבי מאיר נויפלד שליט"א מו"ץ דעתנו ומומחה בענייני הנהגת הבית, שעורר את הציבור בדברים נפלאים ומיוחדים על חובת כל יחיד לשאול ולברר על כל דרכי ביתו מפי מורים ורבנים, ועל עוצם נחיצות השמירה של ציבור מלוכד יחד בחומת קדושה, שרק היא הערובה להצלה רוחנית וגשמית בזמננו.

כמו כן נשמע דבר החבורות על עוצם צעקתו של רבינו הקדוש קודם הסתלקותו "את זה תקבלו מאתי שלא תתנו להטעות אתכם", ועוררו את הקהל על חובתנו לעצום עינינו משקר פיתוי העולם הזה, שמעורר בנו חמדת הנגידות וההתרחבות וההשתקעות בהבלי העולם, וכי רק ההשקעה בשמחה בחלקנו היא שתבטיח את אושרנו.

לאחר מכן התקיים רב שיח של שו"ת בעניני הנהגת הבית עם הרה"ח רבי אברהם ירבלום שליט"א שהאיר זוויות נפלאות בענינים אלו אותם שאלו האברכים היקרים שיחיו.

כמו כן נשמעו דבריו של אחד המומחים בתחום הכלכלה הנכונה, שהדריך בדברים יסודיים על פי התורה וההלכה שלא להיגרר לדמיון ההשקעות וההלוואות, דבר שנאסר באופן חמור על ידי רבינו הקדוש, רק לכלכל כל דברינו במשפט כראוי.

הכינוס היה לעיניים לציבור העצום של אברכים צעירים אלו, להעמיד כראוי וכנכון ביתם נאווה קודש, בתקוה להוסיף בקודש כשאיפתם הטהורה.

מה נשגב היה אותו יום של תפילה אותו זכו בחורי החבורות דקהילתנו לקראת פתיחת הזמן החורף הבעל"ט, כאשר יצאו בהמוניהם לפקוד קברי הצדיקים אשר בגליל להעטיר ולהתחנן להצלחתם בתורה ועבודה, כאשר בשיאו התאספו בקרית 'הר יונה' שבגליל לשמוח על זכייתנו לבוא לר"ה על ציונו הקדוש ועל סיום ספר 'ליקוטי עצות' והתחלת ספר 'חיי מוהר"ן' הנלמד יחד, שם גם נשמעו דברי התעוררות על חובת זכות ה'תחזיקו עצמכם יחד' בחבורות, חוק ולא יעבור, שרק זוהי שמירתנו שלא לפול לחוצות הטמאות ח"ו ולהישמר בבתי הקדושה.

יהי ה' בעזרנו להתחיל מחדש ולהוסיף בקודש ברוב סיעתא דשמיא.

העורכים

פניני אור

אמרות טהורות מרביה"ק ותלמידיו

רבי סענדער טרהוויצער ז"ל ש'עבד את ה' בהתלהבות עצומה ובמסירות נפש נוראה, היו יכולים למצוא מתפלל בספר "לקוטי תפלות" משך פקוה שעות בהתעוררות והתלהבות, וכל זה לאור הלבנה.

(שיח שרפי קודש)

ואהי תמים עמו

ולצפות ולייחל ולקוות לרחמי ה', ולא לאבד עשתונותיו על אף שלפעמים יארכו ימי קץ ישועות.

חז"ל הקדושים (נדרים לב) מאירים עינינו מן האמור בפרשתנו שה' ציווה לאברהם אבינו "התהלך לפני והיה תמים" ומיד אחר כך הבטיחו "אני הנה בריתי אתך והיית לאב המון גוים", שהתורה הקדושה מגלה לנו שהבטחה זו היא תוצאת התמימות, "כל המתמים את עצמו שעה עומדת לו", ופירש רש"י (עירובין ג:) "שעה עומדת לו - לאחר זמן עתידה לעמוד לו שעה מצלחת".

ורבי נתן מוציא מכך הוראות עמוקות "מגודל מעלת התמימות" שעל ידה זוכים לקבל את כל שפע הטובה הגנוז בכל מצב. וכה הם דבריו המאירים: "כי באמת אין לך אדם שאין לו שעה, אך הרבה אובדים שעה שלהם שהיו יכולים להצליח בה בגשמיות ורוחניות על ידי חכמתם של הבל, על ידי שדוחקים את השעה, כמו שאמרו חז"ל כל הדוחק את השעה שעה דוחקת לו. כי ה' יתברך מקיים עם גבר תמים תתמם ועם עיקש תתפתל, ומאחר שהוא עיקש ורוצה להתעקש שימלא לו ה' יתברך תיכף חפצו, וכשאין לו מה שחפץ הוא אומר שאי אפשר בזה האופן לעבוד את ה' יתברך, נמצא שהוא עיקש ומהרהר אחר מידותיו יתברך כאילו ח"ו ה' יתברך באי ברונגיא עמו שלא במשפט ישר, ואזי גם ה' יתברך מתפתל עמו והשעה דוחקתו" (ליקוטי הלכות, נזיקין ה, טו).

הכעס וקוצר הרוח ודחיקת השעה כאילו מצב זה הוא בלתי נסבל, מה שגורם שלא לקבל בהכנעה מציאות זו, ונדמה כאילו עתה אין מה לפעול ולעשות בעבודת ה' - היא הגורמת שאכן יתהפך מצב זה למעיק ומיצר, והאדם הולך מדחי אל דחי ח"ו, וכוחות הרע שולטים בו ח"ו, וכפי שמבואר שם בהמשך דבריו עי"ש.

"אבל ההולך בתמימות באמת - ממשיך שם רבי נתן - ומאמין באמת כי בוודאי צדיק וישר ה', ומה שסובל יסורים ודחקות הפרנסה ח"ו וכיוצא, הכל לטובה, כי עדיין לא הגיע השעה טובה שלו, ומקיים טוב ויחיל ודומם ותשועת ה', כי לפעמים אין ה' יתברך נותן לו צרכי ישועותו תיכף עד שירבה בתפילה על זה, כי ה' יתברך מתאוה לתפלתו של ישראל, וגם בתפילה אסור לדחוק את השעה, ולפעמים מטעם אחר. על כן צריך לילך בתמימות ולהאמין ביושר

המשך בעמוד ד'

הוא כאוב, ואולי גם קצת כועס. ה' יודע שרצונו היה חזק ואמיתי בימים נוראים להתחיל התחלה חדשה של עמל בתורה ויגיעה בתפילה, דימה בנפשו שמיד בתחילת החורף יתחילו לילות של 'חצות' בעבודת ה' נפלאה מתוך ישוב הדעת, ולמעשה הוא מוצא את עצמו חסר כל, דווקא עתה התגברו עליו מניעות גשמיות ורוחניות עצומות, קשיי פרנסה שמנפצים את חלומותיו, לצד מעברים מעיקים מכל עבר שמוחקים את כל ציוריו הנפלאים. למה ה' עושה לו את זה?! הוא הרי רצה כבר להתחיל עתה ושוב ושוב חוסמים לו את הדרך. למה זה צריך להיות ככה?!!....

ברור לו לאדם שהוא זה שאוהב את עצמו יותר מכל, אין עוד מי שדואג לטובתו כמוהו, אין מי שסובל את סבלו ומייחל לתשועתו כפי שהוא מייחל מצפה ומשתוקק. אבל מסתבר שנכון הפתגם האומר שמה שהאדם יכול לגרום לעצמו במו ידיו לא יכולים אפילו עשר שונאים לעשות לו...

חנן ורחום ה', כל תכלית בריאת העולם אינה אלא לגלות עוצם טובו ורחמנותו, אבל תנאי הבריאה הוא שאנו נבחר בטוב הזה, והבחירה היא שנאמין בטובו וחסדו ולא נחשוד אותו כאילו ח"ו עזב השגחתו הרחומה מאתנו. אמונה זו היא הכלי המופלא לכל שפע הטובה שהוא רוצה להנחילנו על ידי כל המאורעות המסבכים אותנו.

ועל אף שהרבה פעמים נדמים אותם מאורעות כסיוכות רעות ומרות, ונשגב מבינתנו איך יביאו דברים אלו להצלחתנו וטובתנו, אולם מי שרוצה שכל אלו אכן יהיו בסופו של דבר כלי הצלחתו, צריך הוא להתמים עצמו, כלומר, שלא יתן לכך שלבו ייחלק מבוראו בחשדות שוא ולא תיחלש דעתו שעתה בנסיבות ובקשיים אלו אין הוא יכול לעבוד את ה', אלא ישליך שכלו והבנתו ויסמוך על הבטחתו שהוא 'צדיק בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו', ויחפש לפי מצבו במה הוא יכול להמליך את בוראו.

אין עוד דבר שיכול להזיק ח"ו לאדם עצמו. מאשר הכעס וקוצר הרוח על מה שנעשה עמו; במו ידיו הוא הופך את כל המאורעות הללו מכלי הצלחה להפכם הגמור ח"ו. מי שלא רוצה להתאכזר לעצמו, צריך לברוח ממשחשבות אלו כבורח מן האש, ולמלאות אסמי לבו בבטחון ובשלמות נפש המתין

קליפת ישמעאל מונעת מריבוי תפילה!

וקראת שמו ישמעאל כי שמע ה' אל ענין

ידוע מה שמבאר מוהרנ"ת שיש שני קליפות המונעות את האדם מתפילה, קליפת עשוי וקליפת ישמעאל. זה משמאל וזה מימין.

קליפת עשוי מסיתה את האדם שאין ה' שומע את תפילתו ח"ו, וקליפת ישמעאל מסיתה את האדם שאין צורך להרבות עוז בתפילה כי כבר שמע ה' אל עניו.

ולכן נקרא "ישמעאל" בשם זה, כפי שמבאר התורה בעצמה: "כי שמע ה' אל ענייך". כי אכן זוהי עיקר קליפת ישמעאל, לפתות את האדם שאין צורך להרבות בתפילה ותחנונים, ודי במה שכבר התפלל וכבר שמע ה' אל עניו.

והרי מעט מלשון מוהרנ"ת:

"עשיו הוא בחינת עמלק, כי הוא כפר בעיקר ואינו מודה בתפילה כלל, והוא מטעה לב האדם שאין התפילה מועלת חס ושלוש מאחר שמתארך הגלות ובכל יום צועקין ואין נושעים ... אבל יש קליפה שניה שהיא קליפת ישמעאל, שמשם נמשך טעות אחר בלב, להתרשל בתפילה חס ושלוש, דהיינו שלפעמים נדמה להתרשל בתפילה ששכר שמע ה' יתברך בוודאי את תפילתו, בפרט כשרואה איזה צמיחת קרן ישועה שאז נדמה לו שכבר נתקבלה תפילתו והוא מתרשל להתפלל יותר. וגם זה אינו טוב, כי אף על פי שצריכין להאמין באמונה שלימה שאין שום תפילה לריק חס ושלוש, אפילו כשאינו רואין שום ישועה כלל, אף על פי כן אפילו כשרואין איזה ישועה אסור לבטל תפילתו בשביל זה, כי עדיין לא נגמרה הישועה ועדיין אנו צריכין ישועה ורחמים רבים עד שנצא מגלותנו לגמרי. ומי שטועה בעצמו ח"ו ומתרשל בתפילה מחמת שנדמה לו שכבר שמע ה' יתברך את תפילתו, זה נמשך מקליפת ישמעאל, כי ישמעאל על שם כי שמע ה' אל ענייך, ותרגמו 'ארי קביל ה' צלותיך'" (ליקוטי הלכות נחלת ד, כג).

תפילת שחרית כוונתיקין ע"פ דעת החסידות

השינוי אצל החסידים בנושא זה, התחיל רק בדורות שלאחר הבעש"ט, כפי שמתאר בעל ה'לב העבר' בפירושו על תנא דבי אליהו, וזה לשונו:

"אלו הקצוות אשר נתייחד בו החסידות בראשונה, אשר בכל כאלו לא יצאו מן הלכה בשולחן ערוך אפילו יזו כל שהוא חס ושלוש, כי אם נהגו בתוספות קדושה, להחמיר ולא להקל, ולא היו מן עושה גדולות משנה עתים, כי אם כמו שכתוב בצואת הריב"ש שהוא היה מתפלל אפילו ביחידות אם לא היה לו ציבור להתפלל בזמנו כוונתיקין, עיין שם.

אך לאחריו נשתנה כמו מי לנו גדול מן התורה הקדושה, אורייתא וקודשא בריך הוא חד הוא, בכל זאת נשתנה בה, עד שאמרו כי גם היא כמו סם המות רחמנא ליצלן, ועד שפעמים ביטולו של דברי תורה זו היא יסודה, כן נעשה עם החסידות השתנות, כי דור הלך ודור בא אשר לא נהגו כדרכי חסידים הראשונים" (תוספות בן יחיאל, פרק כ).

והסיבה לשינוי זה היה מפני הרצון להתכונן יותר לתפילה בכוונה. וכמו שכתב שם: "ומתחילה עמדו 'משנה עתים' ולהתפלל שלא בזמנו, ואמרו בהסבר: כדי שייכינו עצמנו בקדושה וטהרה לתפלת ברמה" (שם).

עד שבאו עי"ז לעבור אפילו על זמן ק"ש ותפילה, ועל כך התריעו כל גדולי החסידות, שאין סיבה זו מצדיקה לעבור על זמן ק"ש ותפילה. וכפי שכבר הבאנו לעיל את דברי המאור ושמש' שכתב: "והאנשים אשר יעשה להם כהיתר לוותר על דברי הפוסקים, בחשבם כי באם לא יתפללו בזמנם, תפלתם יותר מעולה וכדומה - עבודתם אך שוא והבל!" (מאור ושמש, פרשת נבאים).

ו"הגם שיפתוך כמה אנשים מתחכמים שמן הצורך להמתין עד שירגישו שפעת מוחין דגדלות", אין זה אלא "עצת היצר". כדברי בעל ה'בני יששכר': "לא יאבה להתנהג בשום אופן במנהג העוקר איזה הלכה דברי תורתנו הקדושה, כגון לבטל עונת קריאת שמע ועונת תפילה בזמנים שבקעו חז"ל. הגם שיפתוך כמה אנשים מתחכמים לדעתם באומרים שמן הצורך להמתין עד שירגישו יפעת שפעת מוחין דגדלות, תדעי ידידי שזה עצת היצר. הגע בעצמך: אם יעלה בדעת האדם שלא לאכול מצה בפסח, רק ימתין עד חג השבועות שאז יהיה לו מוחין דגדלות ... הירצה ד' אלקי ישראל בעבודה זו!?" (הרך פיקודי, מצוה טו).

וגם אם תפלתם של אותם "מתחכמים" היא אכן ב"יפעת שפעת מוחין דגדלות", אין אנו מתרגשים ממנה כלל, וכמסופר:

"כשהיה מוהרנ"ת בגליציה, ראה שם רב אחד שהתפלל שחרית בצהרים אחרי זמן התפילה, בניעומות והתלהבות ובהתעוררות גדולה, ומאד מצאה תפילתו חן בעיני מוהרנ"ת, והתפעל ממנה. נענה מוהרנ"ת ואמר בצחות: "דאס איז א קארפינער אתרוג, אבער אין חנוכה..." "זהו אתרוג יפה ומהודר כאתרוגי קורפו, אבל בחנוכה..." (שי"ש' החדש ג, תל).

שכן, גם אם התפילה מצד עצמה מעוררת התפעלות, הרי ש"עבר זמנה בטל קרבנה" ... "והנה לדעתם יש מקום גם כן לאכילת מצה אחר הפסח ולישב בסוכה אחר חג הסוכות, ומי ראה כזאת?! והאין אפשר לשום בר דעת לומר כן? רק את הכל עשה יפה בעתו ועת לכל חפץ" (סור מרע ועשה טוב, הוספות מהרצ"א, פרק ב אות לה).

שאלה:

ראה ראיתי שבחסידות ברסלב מהדרים מאד בענין תפילת שחרית כוונתיקין, ואף מוהרנ"ת בעצמו כותב לבנו: "מי יתן שתזכה להתפלל בכל יום תפילת הוונתיקין אשריך וטוב לך" ומסיים שם "כי גם הנהגה הזאת הוא יסוד גדול להתקרב להשם יתברך".

אמנם תמהתי מה נשתנה חסידות ברסלב מכל החסידויות, אשר לא שמענו אצל גדולי החסידות שיקפידו על תפילת שחרית כוונתיקין?

תשובה:

כאשר אנו באים לחקור מהי דרך החסידות האמיתית, עלינו לפנות בראש ובראשונה לאביה של תנועת החסידות, הלא הוא: אור שבעת הימים, מרן הבעל שם טוב זיע"א.

ואכן, כאשר נברר מעט, נגלה שהבעל שם טוב הקדוש - לא זו בלבד שלא התפלל מאוחר ח"ו, אלא אף הקפיד מאד והזהיר על תפילה בנך החמה!

וכמובא בצואת הריב"ש: "וכגון דא צריך להודיע: להרגיל בחצות לילה, ולכל הפחות יהיה תפילה בין בקיץ בין בחורף קודם הנץ החמה! דהיינו שיהיה רוב התפילה עד קרוב לקריאת שמע קודם הנץ. והחילוק בין קודם הנץ בין לאחר הנץ כרחוק מזרח ממערב, כי אז עדיין יכולין לבטל כל הדינים ... על כן אל יאחז דבר זה קטן בעיניך, כי גדול הוא. ובעל שם ז"ל היה מדקדק גדול על זה! ולפעמים כשהיה עת שלא היה לו מנין, היה מתפלל ביחיד" (צואת הריב"ש, טו).

עד כדי כך, ששנים רבות לאחר הסתלקותו, היו סוגרים את שערי בית הכנסת של הבעש"ט אחר תפילת וונתיקין, כדי שלא יקיימו שם מניינים נוספים... וכמסופר:

"ידוע שהבעל שם טוב התפלל תמיד כוונתיקין, וכך נהגו כל תושבי העיר מעז'ב'וד. אחר פטירתו רצו תושבי העיר לחזק המנין הזה, והסכימו ביניהם שתיכף לאחר תפלת הוונתיקין יסגרו את הבית כנסת של הבעל שם טוב, וכך נהגו זמן רב" (שי"ש' ב, חיח).

כך שהחפץ לילך בדרך החסידות המקורית, עליו להתפלל כוונתיקין עם הנץ החמה. ו"מי הוא זה אשר יש בו כח לשנות" מדרך הבעל שם טוב!?

וכדמטו משמיה דהרה"ק רבי פנחס מקאריץ זיע"א: "האריך להחמיר בזה מאד להודיע שלא לעבור זמן קריאת שמע, ואף שקצת חסידים מזלזלין בזה, הלא עיקר החסידים התחיל מהבעל שם טוב, וכיון שהם נזהרו, מי הוא זה אשר יש בו כח לשנות!?" (אמרי פנחס, אות כג).

ומעתה, "למה תשגה בני בורה לבקש לך חכמות זרות ושטותים להתפלל שלש שעות אחר חצות היום להיות משנה עתים ומחליף זמנים, ומרן הקדוש [הבעל שם טוב] לא למדנו כן, כי הוא היה מתפלל בנך החמה בציבור! ... ולמה בני תלך בדרך רחוקה רחוק מאורחא דורעא הישראל להיות משונה ומשונה. כי מי שזוכה להתפלל בנך החמה בציבור, אזי מאירין המוחין ותפילתו בוקעת כל העולמות באש לוחט מלהטת" (היכל הברכה, בראשית דף צ"ד ע"ב).

פנינים מאירים וחיידושים מזהירים מלוקמים מספרי גדולי הצדיקים ז"ע
מרתך רשימותיו של הגרי"ם שכמעט שליט"א אשר ציין ורשם לפני לזיכרון.

לקט ספרי"ם

פרשת לך-לך

מוליד עד שהגביהו למעלה מן המזלות ואמרו לו צא מאצטגינות שלך. ולכן כשהם עולין הם עולין עד למעלה מן הרקיע, כמו שכתוב הבט נא השמימה ואין הבטה אלא מלמעלה למטה, וכשהו יורדין וכו' שאין להם חלק במזלות.

פירוש הגר"א על שיר השירים א פסוק ו ח

הארץ כמו שכתוב תוצא הארץ וכו' (בראשית א, כד), והארץ לית לה מגרמא כלום עד שנותנין לה מן השמים, וגם כשזורעים, לכן אין להם לישראל כלום רק על ידי מעשה. אבל האומות שנפשותם מן השמים אין צריכים למעשים, ולכן הכוכבים ומזלות מתנגדים לנו שעל פי המזל אברהם אינו

נפשות ישראל מן הארץ ונפשות האומות מן השמים

הבט נא השמימה (בראשית טו, ה). רבותינו ז"ל הסכימו שאין מזל לישראל (שבת קנז, א). ואם הם עושים רצונו של מקום עולים עד לשמים וכשהו יורדין יורדין עד לעפר, והטעם לזה כי ידוע שנפשות של ישראל מן

פניני הלכה למעשה

הספקות ב'לאקשן קוגל'

מה עדיף זריזין מקדימין או ברוב עם?'

על פי מה שפסק הרמ"א בהלכות קידוש לבנה (סי' תכו ס"א) שיש להמתין לעשות קידוש לבנה במוצאי שבת כדי לברך מבושם בגדי שבת, מטעם הדיור מצוה עדיף מזריזים מקדימין למצוה (כמבין בטה"ד סי' לה), וקדוש כמותו שעל ידי ההכנות הכוננות הרצויות יכול לקיים המצוה יותר בהידור מותר.

ובאמת שמחלוקת זו יש גם לענין קידוש לבנה, **המשנה ברורה** (שם סק"ב) הביא שלדעת הגר"א ועוד כמה אחרונים זריזין מקדימין עדיף מהידור מצוה, ולשיטתם אין להמתין לקדש הלבנה עד מוצאי שבת. אבל למעשה אנו נוהגים בזה כפסק הרמ"א הדיור מצוה עדיף.

אבל **החתם סופר** (ר"ה שם) כתב דגם לשיטת הרמ"א אין לאחר רק אם ההידור היא בגוף המצוה, אבל ענין 'ברוב עם' היא רק הידור צדדי, וזריזין מקדימין עדיף מ'ברוב עם'. וכך כתב **האשל אברהם מבושטאטש במהדורא בתרא** (שם) שעדיף לעשות קידוש לבנה במוצאי שבת ביחידות מאשר להמתין ביום חול במניין (ועי' ביה"ש ד"ה אלא).

ובהסכמה לספר מאורות הסופר העיד א"ז ז"ל על מעשה רב, שפעם אחת עבר בתחילת הלילה ברחוב מאה שערים בשעה שהיה מלא בעוברים ושבים, ופגש שם הרב"ד רבי **דוד יונגרייז** זצ"ל, וקרא לו להצטרף לקידוש לבנה, ואמר לו שאינו רוצה להמתין למנין, דזריזין מקדימין למצוות' עדיף מ'ברוב עם' הדרת מלך. אך כתב שם שיתכן שמיהר עצמו גם משום שהיה באמצע החורף והזדמנו אז שעה שלא היה מעונן.

בפרשתנו אנו קורים השבוע מצות מילה, ונפסק **בשולחן ערוך** (י"ד סי' רסב ס"א) שאף שכל היום כשר למילה יש לעשות הברית תיכף מיד בבוקר בשום זריזין מקדימין למצוה, וכך נהוג בדרך כלל לעשות הברית תיכף אחר תפילת שחרית. וכתב **באות חיים ושלום** להרה"ק **מומנאקאטש** זי"ע (שם סק"ב) שאם נאלצים לאחר הברית לצורך תיקון המצוה, בשביל שיספיקו המוהל ואבי הבן והסנדק לטבול במקוה, או בשביל רחיצת הקטן וכדומה, מותר, שעושים כן כדי לקיים המצוה יותר בהידור, אבל אסור לאחר בשביל להמתין לנשים או לאורחים.

וכן כתב א"ז ז"ל **בפנסק קנה בושם** (זח) שאין לעשות ברית מילה אחר הצהריים בשביל שיוכלו קרובים לבוא ממקומות רחוקים, והביא ראיה **מגמרא ראש השנה** (לב) דזריזין מקדימין עדיף מברוב עם הדרת מלך. וכתב שבפרט במילה שלא בזמנו בכל רגע ורגע זמנו הוא, ואסור לאחר, לא רק משום זריזין מקדימין (אך במקום שיש חשש כבוד הבריות, יש לדון, שדוחה לא תעשה שבתורה).

ויודע שבשנת תר"ח התחוללה סערה סביב הגאון הקדוש רבי **לייבל איגר מולובלין** זי"ע שהיה דרכו כשהיו מזמינים אותו לסנדקאות היה מתכונן ומקדש את עצמו עד מאוחר ביום, ואז היו עושים הברית. ורב העיר יצא חוצץ נגדו, דזריזים מקדימין למצוות וצריך לעשות הברית תיכף בתחילת היום. אולם הרבה מגדולי הדור בזמנו קמו אז להגן בערו, וביניהם הגאון רבי **שמעון סופר אב"ד קראקא** (מכתב סופר י"ד סי' כז) שיישב מנהגו

לאקשן מבושלים

בשולחן ערוך בהלכות ברכות (שם) פסק הרמ"א שגם לשיטת רבינו תם אין לאקשן נקרא לחם, ואפילו אם אוכל מהם כשיעור קביעות סעודה שנתבשלו מברכים מזונות. וביאר **השולחן ערוך הרב** (קו"א סק"ז) שמפני שהם דקים ביותר אין על זה תואר לחם, וכן כתב **החיי אדם** (ככלל נד דין ב) שמפני שהם פירורים קטנים אין עליהם תואר לחם. וכן הביא הרמ"א **בדרכי משה בהלכות חלה** (י"ד סי' שט סק"ב) בשם רבינו יונה (ברכות כז. ד"ה ומה) שעיסת לאקשן פטורה מחלה, וכן פסקו **השולחן ערוך הרב** (שם) ו**החזונו איש** (זרעים ליקוטים סי' ה סק"ב) **אמנם הפתחי תשובה** (י"ד שם סק"א) ו**ההכמת אדם** (ש"ע צ"פ פ"ד דין כו) החמירו שיש להפריש חלה בלא ברכה מלאקשן כיון שבא מעיסה גמורה ורק אחר כך נחתך לחלקים קטנים.

פירורים שמתדבקים ביחד ומתבשלים

והנה בלאקשן קוגל שחוזרים ואופים את כל הלאקשן ביחד עד שנוצר מהם קוגל עב, יש להסתפק עוד האם על ידי זה מקבל תואר לחם.

וכעין נידון זה נמצא בפוסקים לגבי ברכת קניידלאך, והוא: שמפרידים לחם רגיל לפירורים וחוזרים ומגבילים אותם ביחד עד שנעשה כעין עיסה ומבשלים אותם, וכתב **המשנה ברורה** (סי' ק"ט) בשם **האחרונים** שאם פיררו הלחם לפחות מכזית, אף על פי שחזרו וגיבלו הפירורים ביחד בשומן ובשלוהו כשהוא מגובל, דינו כפרוסת פת שהיא פחות מכזית שיצא מתורת לחם ואינו חוזר להיות כעיסה חדשה, ולכן מברכים על קניידלאך מזונות גם אם אוכלים כשיעור קביעות סעודה.

ולפי זה על הצד שמה שחוזרים ואופים את הקוגל בתנור אינו נחשב כאפיה, רק כבישול, דינו כקניידלאך. אבל אם זה נחשב אפיה, יתכן שמשנתה הדין וחזרו דינו להיות כפת הבא בכיסנין. ואכן בשו"ת **מנחת יצחק** (ח"ב סי' קפ) חשב שעל ידי אפיית הקוגל נחשב כלחם, גם **הקצות השולחן** (סי' מח סק"ב) הסתפק אם מותר לאכול קוגל כשיעור קביעות סעודה בלי נטילת ידים, וכן מוטו משמיה **דהחזונו איש** (מעשה איש ח"ג עמוד קכא) שהסתפק בדבר.

לאקשין שנאפו

אמנם מנגד הרבה פוסקים כתבו שאין על קוגל שם לחם, בצירוף ג' טעמים לדלהל:

- בשולחן ערוך בהלכות ברכות** (שם סי' ד) **ההלכות חלה** (י"ד סי' שט סק"ח) נפסק שאם נשפכו מים ורתחים על קמח ואחר כך נאפה חייבת בחלה. ויש **מחלוקת בראשונים** האם גם כשנתבשל העיסה קודם האפיה עד שנעשה ראוי לאכילה, חל עליו שם לחם בשעת האפיה (עי' פסחים לו: בתוס' ומלחמות שם). ו**בחלת לחם** (סי' ח ס"ח) ו**מקדש מעט** (סי' שט סק"ג) פסקו שאם נתבשל ונעשה ראוי לאכילה אינו נעשה לחם אחר כך על ידי האפיה ופטור מחלה. ולפי זה לאקשן שנתבשלו ונאפו אינו נקרא לחם, אך

בכל אירוע מכובד, רגילים כיום להגיש 'לאקשן קוגל' המכונה בפי כל 'ירושלמי קוגל', על שם שכן היה נהוג בעבר בירושלים לערוך קידושא רבה בשבת בבוקר עם לאקשן קוגל. ובדור שלפנינו נפלה מחלוקת גדולה בין הפוסקים בקוגל זה האם הוא מין תבשיל או מין מאפה.

קוגל מהו?

לצורך הבנת הענין נקדים אופן הכנת הקוגל: הלאקשן מיוצר במפעל, שם מערבים קמח עם מים בתוספת תבלינים וביצים ויוצא מהם בצק, ובעוד טרם הותפח הצק מכניסים את הצק למכונה שמוחתת את העיסה לחוטים דקים כדי שיקבלו צורה של לאקשן, ואז הלאקשן עובר תהליך של 'ייבוש בחום שמקשה את הלאקשן, וכך הם נארזים בחבילות ונמכרים בחנויות.

אחר כך בעלת הבית הולכת וקונה חבילת אטריות מהחנויות, שמה את הלאקשן לתוך סיר עם סוכר שחום ומחממת אותם כדי שיקבלו צבע חום, אחר כך מוסיפה עליהם מים ומבשלת אותם עד שנעשה הלאקשן מוכן לאכילה. ואחרי הבישול מערבבת בתוך הלאקשן כמות ביצים ושמן, ואופה בתנור בתוך סיר או בתבנית עד שהקוגל מוכן.

הספק בהלכות ברכות

תהליך זה גורם לספק האם כשאוכלים מקוגל זה כשיעור קביעות סעודה די לברך עליו מזונות, או שצריכים אז לברך המוציא. נבאר טעם הספק:

א. אם נחשב כמאפה שיש לו תואר לחם מחמת היותו קוגל עב שנאפה בתנור - דינו כ'פת הבא בכיסנין', לפי שמעורב בו הרבה ביצים סוכר ושמן שהם רוב לעומת המים, ועל פת הבא בכיסנין מברכים בורא מיני מזונות רק אם אין אוכלים ממנו שיעור קביעות סעודה, אבל אם אוכלים ממנו כשיעור קביעות סעודה צריכים לברך המוציא וברכת המזון (עי' י"ב קסח ס"ו).

ב. ואם נחשב כמאפה שאין לו תואר לחם, לפי שהוא בנוי מלאקשן דקים - ברכתו בורא מיני מזונות גם אם אוכלים ממנו כשיעור קביעות סעודה (ש"ע סי' שם).

ג. ואם נחשב כ'בצק עב שנתבשל' - מי שאוכל קוגל כשיעור קביעות סעודה נכנס למחלוקת הפוסקים, שהרי נחלקו הפוסקים אם בצק עב שנתבשל נקרא לחם, ונפסק **בשולחן ערוך** (שם סי' ט) שירא שמים לא יאכל בצק שנתבשל רק אם אוכל לחם אחר תחילה ומנרץ עליו המוציא. ולכן אם קוגל נחשב כבצק עב שיש לו תואר לחם שנתבשל, נכנס למחלוקת זה (ובקוגל בפחות משיעור קביעות סעודה אין ספק, דאפילו לו יהא לחם, דינו כפת הבא בכיסנין כ"ל).

הספק בהלכות חלה

אותו דבר **לגבי הלכות חלה**; אם דינו כמאפה שיש לו תואר לחם חייב בחלה, ואם דינו כמאפה שאין בו תואר לחם פטור מחיוב חלה, ואם דינו כבצק עב שנתבשל הוא מחלוקת הפוסקים כנ"ל.

ונבאר קצת מהו שורש הספק:

בעיקר שולטת רק מבוהץ. והגר"ח **ריינינין** זי"ל בספרו **חידושים וביאורים** (חלה פ"א) כתב שאין זה אפיה, שהיא רק מחברת הלאקשן המופרדים כאחד (וכע"ז בס"י שיה ס"ו בביה"ל ותו"א סי' לו סק"ד).

ההכרעה להלכה

כפי האמור יש שחששו להחמיר שיש לקוגל דין פת הבא בכיסנין, ולשיטתם אין לאכול כשיעור קביעות סעודה מספק, אבל למעשה הכריעו רוב הפוסקים להקל, ו**בספר מאור השבת** (ח"ב פניני המאור הע' קיח) מבאיר בשם הגה"צ רבי **דוד בהר"ן** זי"ל שהטעם שנהגו בירושלים לאכול קוגל בקידושא רבה כדי שלא להיכנס בשאלות של קביעות סעודה. וכן הביא בשם הגה"צ רבי **דוד יונגרייז** זי"ל שקוגל נחשב מעשה קדירה. ובכונן דא אין ספק מוציא מידי ודא.

ואלו שחששו שיש ללאקשן קוגל דין פת הבא בכיסנין לגבי הלכות ברכות, חששו גם להחמיר להפריש חלה בלא ברכה לאחר אפיית הקוגל. אבל למעשה אין נהוג להפריש חלה מלאקשן קוגל שאנו סומכים על שיטת רוב הפוסקים שקוגל אינו נקרא לחם ופטור מחלה, ובכל זאת ממתינים להפריש חלה מעיסת לאקשן במפעל מחשש שתהליך ייבוש הלאקשן במפעל נחשב אולי כאפיה (ועי' מנח"י שם ואכמ"ל).

המשנה ראשונה (פ"א מ"ו ממס' חלה) החמיר שגם אפיה שלאחר בישול גמור נקרא לחם.

ב. המשנה ברורה (שם) פוסק שאם אפה קניידלאך בתנור אין לברך עליו המוציא ונכון שלא לאכלם רק באמצע הסעודה. והטעם מבואר בשו"ת **בית אפרים** (סי' יב) **ובנשמת אדם** (ככלל ג' ד' ט) שכיון שעיסת הקניידלאך אינו נראה כעיסה רגילה, שניכר שבא מפירורי לחם הפחוחים מכזית, ומתדבקים בעיקר רק על ידי שמן וביצים ואינו חוזר להיות ממש גוף אחד, לכן אין זה מקבל תואר לחם.

ויש לומר שלאקשן קוגל בודאי אינו מקבל תואר לחם על ידי האפיה, שלא היה הלאקשן מעולם לחם, ובשעת גיבול הקוגל ניכרים הלאקשן ואינם מתערבים להיות גוף אחד כעיסה, וגם לאחר האפיה הם ניכרים ועומדים ונקראים עדיין בלשון בני אדם לאקשן, וכן כתבו **הגרשז"א** זי"ל (מנח"ש ח"ג סי' קנח אות טז) ו**הברכת הבית** (שער ט' דין לה).

ג. יש סברא נוסף לומר שאין אפיית הקוגל בתנור נחשבת כאפיה; בשו"ת **אבן ישראל להגר"א פישר** זי"ל (ח"ז סי' מב) כתב דכיון שהמוספים הרבה ביצים ושמן בשעת אפיית הקוגל, ועיקר השינוי בטעם הקוגל נעשה על ידיהם, אין זה נחשב כאפיה רק כעין טיגון. גם **בלקט העומר להגר"י בלוי** זי"ל (פ"ד סק"ח) כתב שאפיית הקוגל אינו אפיה גמורה והיא

הצדיק מציל את תלמידיו

שנאמר (שמואל א ב) "מוריד שאול ויעל", ע"כ. הרי לנו כי הצדיקים הם העוסקים בתיוקן הרשעים בעולם הבא, ועל ידם זוכים לצאת מהשואל.

בענין זה סיפרו שם בזהר על התנא רבי אלעזר ב"ר שמעון, שעמד פעם לעבור נהר ברגליו, כדרך הימים ההם שהיו עוברים את הנהר ברגל, וכמובן שהדבר היה קשה מאד, כי בנהר יש מעלות ומורדות ומכשולות שונים, ולפעמים הנהר סוער, וזקוקים לכוח ומומחיות לעברו בשלום. רבי אלעזר ב"ר שמעון היה גיבור חיל, ובעמדו על שפת הנהר, בטרם החל לעברו, ראה יהודי זקן ולצדו נער צעיר העומדים לעבור את הנהר. פנה רבי אלעזר אל הזקן ואמר: בוא נא ואעביר אתכם את הנהר, את הנער אשא על הכתף האחת ואותך על השנייה ואעביר אתכם במים.

אך הזקן תמה ואמר לרבי אלעזר ב"ר שמעון: והרי אתה ממאורי הדור, ועסקת בתורה שמתשת כוחו של אדם, ואיך יהיה לך כוח להעביר אותנו את הנהר הארוך.

השיב לו רבי אלעזר: התורה נקראת 'רפואה ושקוי', שנאמר (משל ג) 'רפואת תהי לְשֶׁרֶף וְשִׁקוּי לְעִצְמוֹתֶיךָ', אף אני שתיני מהתורה הרבה כמי ששותה כלי של רפואה, והתחזק כוחי.

ואכן רבי אלעזר תפס בזקן ובנער והעביר אותם את הנהר. בדרך שאל רבי אלעזר את הזקן: מיהו הנער המתלווה אליך, והשיבו, כי הוא לומד אצלו תורה. אמר לו רבי אלעזר: אם כן, שמלמד אתה תורה לנערי ישראל - אני אציל אותך מדינה של גהינום, כי כוחי רב בעולם הזה ובעולם הבא, ובעוצם כוחי שיש לי שם, לא אינך למלאך של גהינום לנגוע בך.

נענה הסבא ואמר לרבי אלעזר ב"ר שמעון: יודעני כי אכן רב כוחך בעולם העליון כאחד ממשרתי הקב"ה, ובדרך להגן ולהציל ממלאכי חבלה.

הביט רבי אלעזר בזקן ולפתע נעלם מעיניו ולא ראהו יותר, אז הבין שהיה זה אליהו הנביא.

הרי לנו שאם האדם נכנס לאותה שלשלת של מסירת התורה מדור לדור - היא המתקה גדולה כזו שאין שר של גהינום שולט עליו, והוא ניצול מדינה של גהינום.

וכן רואים מזה עד כמה כוחם של הצדיקים לתקן את אלו שהיו מקורבים אליהם בחייהם, להעלותם מהשואל ולהכניסם לגן עדן תחת כנפי השכינה.

דברים נוראים מובאים בזהר חדש (ח"א לב) על הצדיק שמגין ביותר על תלמידיו ועל המקורבים אליו שהלכו עמו. ודרשו שם את הפסוק (בראשית יד כא) "ויאמר מלך סדום אל אברם" - שמלך סדום הוא השר של גיהינום, ואברהם הוא הצדיק, והשר של גיהינום מבקש מהצדיק "תן לי הנפש" - אל נא תציל את הנפש החוטאת, אלא תנה אותה לי, כי הרי הוא חוטא, שכן בכח הצדיק להציל מדינה של גהינום - וביקש שר של גיהינום שלא יציל את החוטאים, והרוכש קח לך - כלומר, שרק אותם ששבו בתשובה בנפשותם מדרכם הרעה, אותם 'קח לך' והצילם מדינה של גהינום.

ועל זה השיב אברהם לשרו של גיהינום: איני מתפלל להציל מגיהנום אלא 'רק אשר אכלו הנערים' - רק אותם אשר לימדו לנערים תורה, היינו אלה שהאירו בלבבות הנערים תורה ויראת שמים ואמונה, אותם אין אני נוטן לך, ואיני משאיר אותם בגיהנום, גם אם מגיע להם גיהנום. ו'חלק האנשים אשר הלכו אתי' - אלה שהיו מקושרים עמי בעולם הזה, בהם אחזיק ולא אתן אותם לך, אע"פ שראויים להיענש.

ועוד אמרו שם בזהר: אמר רבי שמעון, משפט רשעים בגיהנום שנים עשר חודש, ושם [כאשר מסתיימים שנים עשר החודש] יצפצפו בתשובה, ונשתמש של צדיקים פוגעים [מתפללים] לפני הקב"ה ומעלין אותם משואל.

המשך מעמוד א'

משפטיו, ולהרבות בתפילה תמיד על כל דבר, ואז בוודאי השעה עומדת לו, כי בוודאי יגיע השעה של ישועתו, כי אין לך אדם שאין לו שעה. כי עיקר הישועה על ידי בחינת תיוקן המשפט שזוכים על ידי תמימות דייקא".

אין עוד רחמונות והטבה שהאדם יכול לרחם ולהיטיב לעצמו מאשר הסבלנות והתמימות, שמאמין שעיקוב זה הוא לטובתו ומכח זה מאריך אפו להמתין ולייחל לתשועתו ה'. זה עצמו הוא מקור הברכה שיהפוך כל מציאות לכלי מחזיק ברכה באופן נפלא, והיא שתגיעהו לזמן ישועתו באופן נגלה.

במקום נוסף מוסיף רבי נתן בדברי חיזוק למי שרואה

ר' יצחק אייזיק (ב)

וראוי לנו לעיין במכתבי מוהרנ"ת בכל מקום שכתב ומזכיר את תלמידו ר' יצחק אייזיק וממנו נקח לעבוד את ה', והרי כמה מהמכתבים:

"הפציר בי הרבה לכתוב לך אגרת להחיות אותך"

"א' מסעי תקפ"ט. מוסר כתב זה ידידי בן אחותי ר' אייזיק שיחי' יספר לך טרדותי בפרט מהדלף הטורד שהיה בשבוע העבר אשר הכרחתי לטלטל את עצמי הרבה, כאשר תבין מעצמך, אך הוא הפציר בי הרבה לכתוב לך אגרת להחיות אותך" (סי' כ"ג)

"על הכל עולה הטובה והחסד הזה אשר הודעת לי שאין מקום לכרוח מפני עולם הזה כי אם להשם יתברך לכו"

"ב' דברים תקפ"ט ... ושלום לבן אחותי ידידי, מו"ה יצחק אייזיק נ"י. מכתבך קבלתי, ואם עיני אמת לך גם מזה ראוי לך להתעורר ולהתקרב להשם יתברך ולנוס אליו תמיד, כי הנך רואה גודל החסד שעשה עמך השם יתברך אשר באת בגבולנו, ועל כל הטובות אשר עשה השם יתברך עמך על ידי, ועל הכל עולה הטובה והחסד הזה אשר הודעת לי שאין מקום לכרוח מפני עולם הזה כי אם להשם יתברך לכו, מי יתן שתזכה לילך בזה תמיד כי לא דבר ריק הוא מכם כי הוא חייכם.

ויש להאריך בזה הרבה, אך זמן המנחה הגיע, ובני הנעורים עוסקים אתה ביגיעה גדולה להשליך רפש וטיט שנפל לביתי מחמת הגשמים, וגם זה לטובה, מלבד עסקים גדולים מאד שמונחים עתה במחשבתך, אך אעפ"כ ההכרח להשיב לכם גם כן לכל אחד ואחד תשובה נכונה, כולי האי ואולי יהי ה' עמנו בכוחו הגדול לזכינו תמיד לישא עינינו למרום, בכל מה שעובר עלינו, עדי נזכה לשוב אליו באמת לאמתו. דברי דודך ורעך, חפץ טובתכם והצלחתכם, בזה ובבא לנצח, נתן הנ"ל" (סי' כ"ד).

"הרגל עצמך כמידת אריכת אפים"

"ב' ואתחנן תקצ"א אדעס ... ושלום לכל אנ"ש באהבה רבה. ובפרט לבן אחותי ידידי הרבני מו"ה אייזיק נ"י. השלך על ה' יתברך והוא יכלכלך, ואל תכעס ואל תחטא כמו שאמרו ז"ל (ברכות כט), הרגל עצמך מאד במידת אריכת אפים, זכור היטב את כל החסדים והנפלאות שעשה עמך השם יתברך, כן יוסיף ה' עמך אלף פעמים, רק חזק ואמץ מאד לקבל טובותיו וחסדיו בכל עת.

"להרגיל עצמכם בתורה ותפילה אפילו כיום שטרדתו מרובה"

ותאמין שכל מה שעובר עליכם על כל אחד ואחד, הכל לטובתכם. מלאו ידכם היום לה' להרגיל עצמיכם בתורה ותפילה בכל יום, אפילו בימים שטרדתו מרובה, מכל שכן בשאר הימים, כי אין נשאר מהאדם כי אם מה שחוטטפין לעצמן בכל יום כאשר אתם יודעים בעצמיכם האמת. דברי דודך אוהבך באמת לנצח, נתן הנ"ל" (סי' כ"ח).

ההכרח שיהיה לו חלק בכניית הקלוזי

"ד' תצא תקצ"א ... גם תזרו את בן אחותי ידידי ר' אייזיק שיביא עמו מעות על ראש השנה שיתן לי על הבנין, כי בודאי ההכרח שיהיה לו גם כן איזה חלק בהתחלת יסוד בנין קדוש כזה" (סי' נ"ז).

מזהיר אותו להתרחק מרפואות

"ב' פקודי תקצ"ג ... ושלום לכל אנ"ש באהבה רבה, ובפרט לידידי בן אחותי הרבני מו"ה ר' יצחק אייזיק נ"י. חזק ואמץ ובטח בה' שישלח לך רפואה שלימה מהרה, ואל תעסוק ברפואות אף גם להעמיד עלוקות תצוה להעמידם לשונאיך ואויביך, ואתה תקבל רפואה מאת ה' מן השמים.